

PALAU MARCH, 8 de març de 1991

CONFERÈNCIA DE CARLES A. GASÓLIBA

ACTUACIONS DE LA COMUNITAT EUROPEA EN
L'AMBIT DE L'ART, LA CIENCIA I EL MEDI
NATURAL

Dins la 4ª Trobada de la Comissió Internacional
del Departament de Cultura

ACTUACIONS DE LA COMUNITAT EUROPEA EN L'ÀMBIT DE L'ART, LA CIÈNCIA I EL MEDI NATURAL

Podríem dir, i seria prou encertat, que la Comunitat està sostinguda per la coincidència d'interessos comuns de tipus econòmic. Però aquesta és només una part de la seva complexa realitat.

Ens trobem, però, en una fase en la qual els Estats membres han manifestat que sense uns objectius que permetin anar més enllà de l'enfortiment de les estructures econòmiques respectives i la cohesió entre totes elles, la Comunitat no superarà la imatge d'un club de mercaders preocupat en dificultar l'entrada de mercaderies de l'exterior i l'increment de les seves exportacions als mercats foranis.

Aquesta nova etapa està marcada per l'anàlisi del suport normatiu necessari per permetre l'evolució cap a una Unió política europea. Això exigirà una modificació dels tractats constitutius i comportarà uns canvis a nivell institucional molt importants. Bàsicament comportarà l'eliminació de l'actual dèficit democràtic de les institucions i la incorporació de noves àrees d'actuació de la Comunitat. Aquests canvis seran "grosso modo" la conseqüència immediata d'aquest pas que els Estats membres estan disposats a donar, sense que l'eventualitat d'una política exterior o una política de defensa comuna s'hagi posat fins ara en l'ordre del dia de la discussió al si de les conferències intergovernamentals sobre la unió econòmica i monetària i la unió política.

Per tant, cal dir d'entrada que la Comunitat és el resultat d'un plantejament possibilista endegat pels seus fundadors i basat fonamentalment en el desenvolupament d'uns objectius de tipus econòmic.

Tot i això cal dir, però, que la Comunitat, basada en el suport legislatiu atorgat pels tractats i el dret derivat, ha desenvolupat actuacions en altres àmbits aliens a l'àrea

Comunitat pot legislar en aquestes àrees sense haver de recórrer a l'esmentat recurs de l'article 235, com a vàlvula d'escapament.

En aquest marc, el que podríem definir com a política cultural gaudeix d'un estatus "horitzontal" que el situa en diversos àmbits d'actuació normativa.

- Art

L'àmbit artístic és concebut des de dues perspectives diferents. D'una banda interessa el seu tractament dins l'àmbit de l'Europa dels ciutadans. L'art és considerat com a vehicle de comunicació entre els ciutadans europeus i instrument de primera magnitud per a l'adopció de símbols d'identitat europea. En aquest sentit les iniciatives comunitàries en aquesta àrea d'interès són emmarcades dintre de la política cultural comunitària. Cal dir, però, que malgrat els esforços desenvolupats, els mitjans són molt reduïts en comparació amb les desenvolupades accions en les actuacions de caràcter econòmic.

L'actual política cultural preveu la creació d'un espai cultural europeu articulat sobre diversos eixos. Un d'aquests eixos consisteix en la creació del mercat interior de la cultura, que pretén la realització dels objectius següents:

- lliure circulació de béns i serveis culturals
- millora de les condicions de vida i treball dels artistes
- creació de nous llocs de treball en el sector cultural, en relació al desenvolupament regional
- desenvolupament d'una indústria cultural competitiva

Pel que fa a la lliure circulació d'obres d'art cal destacar les iniciatives que afecten a la determinació de criteris sobre la definició dels patrimonis artístics nacionals i sobre la seva protecció, així com l'homologació de criteris per a l'aplicació de l'IVA.

Així doncs, veiem que l'Art és concebut des d'una doble perspectiva cultural i econòmica en les quals cal emmarcar l'actuació dels mecanismes legals i pressupostaris previstos als Tractats. En aquest sentit és prou explicativa l'opinió de la

econòmica i que situen a la Comunitat en l'estadi més avançat de les experiències d'integració internacional. En aquest sentit podem citar les iniciatives en favor del desenvolupament de l'Europa dels Ciutadans mitjançant l'acceptació de símbols d'identificació comuna, o l'actual estudi al si de les Conferències intergovernamentals convocades amb l'objectiu de modificar els tractats de forma que la Comunitat avanci cap a un nivell més elevat d'integració: la unió econòmica i monetària i la unió política.

L'article segon del Tractat disposa que la missió de la Comunitat és promoure un desenvolupament harmoniós de les activitats econòmiques en el seu conjunt i, entre d'altres, unes relacions més estretes entre els Estats que la integren.

El desenvolupament d'aquests objectius es fonamenta en una normativa específica que atorga a les institucions comunitàries les competències i, en conseqüència, els mitjans necessaris per l'assoliment dels objectius.

Com qualsevol organisme viu, la Comunitat s'adapta a les circumstàncies canviants de l'entorn socio-econòmic. A tall d'exemple d'alguns d'aquests canvis es podria citar la unificació alemanya, els canvis socio-polítics a l'Europa de l'Est o l'interès, manifestat de forma majoritària pels Estats membres, d'avançar cap a una Unió Política.

El problema, però, és que els Tractats són massa rígids per donar una resposta flexible i immediata a aquestes necessitats.

Com a única sortida el Tractat preveu en el seu article 235, autèntic "calaix de sastre", que en el cas que una acció esdevingués necessària per al funcionament del mercat comú i no s'hagués previst cap competència, el Consell podria adoptar les disposicions necessàries per unanimitat.

L'Acta Única ha permès la incorporació als tractats de determinades àrees d'interès (p. ex.: investigació i protecció del medi ambient) sobre les quals originàriament no s'havia previst cap normativa específica. Això feia que, conseqüentment, l'adopció de disposicions normatives fos una tasca prou incerta. És per aquest motiu que la

aleacions lleugeres. Altres projectes prou coneguts que evidencien aquesta obertura són EUREKA i AIRBUS, en els que, a més a més, els resultats obtinguts posen en evidència l'encert d'aquest enfocament.

A nivell normatiu cal dir que l'aprovació de l'Acta Única assenyalava un punt d'inflexió en la política d'R+D comunitària.

En efecte, és a partir de l'Acta Única que el Tractat de la CEE incorpora un capítol específic dedicat a la política científica.

Aquesta atenció particular està fonamentada en la creació d'una estructura científica que permeti l'optimització de la seva utilització a partir de la realització del mercat interior, principalment en matèria d'eliminació d'obstacles tècnics, jurídics i fiscals i la utilització de les potencialitats del mercat interior mitjançant la contractació pública nacional. Sobre aquesta base es fonamenta l'objectiu d'enfortir els fonaments científics i tecnològics de la indústria europea i afavorir el desenvolupament de la seva competitivitat internacional.

Per a la realització d'aquest objectiu la Comunitat es basa en l'adopció d'iniciatives complementàries a les accions dutes a terme pels Estats membres que permetin una cooperació dels agents científics, tot fomentant en particular la participació de petites i mitjanes empreses, centres de recerca i universitats, mitjançant la posta en marxa d'accions tals com l'estímul a la formació i a la mobilitat dels investigadors de la Comunitat.

Aquesta optimització de la utilització dels recursos investigadors mitjançant l'aprofitament de les economies d'escala és manifesta en l'àmbit de la protecció del medi natural, en el qual els Estats membres reconeixen que una actuació aïllada o una manca de coordinació entre aquests esforços investigadors impedeixen l'adopció de mesures efectives. Per aquest motiu, el nivell al que cal situar la coordinació de les accions científiques és el comunitari. Això, però, té un cost polític: la unanimitat en el procediment de vot per a l'adopció del programa marc de recerca.

Comissió pel que fa a les accions sobre la conservació del patrimoni arquitectònic en considerar que el seu fonament jurídic resideix en el fet que la riquesa arquitectònica dóna lloc a activitats econòmiques (turisme, recerca científica, edició d'art, etc.) i que la conservació constitueix en si una activitat econòmica i socialment rendible.

En l'altre extrem es troben les iniciatives que pretenen la sensibilització respecte d'una identitat europea, i per tant, sense que l'acció sigui marcada per altres aspectes de caire econòmic.

En aquest bloc d'iniciatives podríem destacar el premi "Pavelló Mies Van der Rohe" que la Comissió atorga periòdicament prèvia consulta d'un Comitè d'artistes selectes, a fi de promocionar els valors del disseny arquitectònic europeu.

- Ciència

L'evolució de l'actuació de la Comunitat en l'àmbit de la Ciència ha estat marcada per un interès en l'aprofitament de les economies d'escala que una participació conjunta i coordinada dels esforços de tots els Estats membres podia aportar en aquest àmbit.

Concretament l'objectiu comunitari consisteix en la creació d'un "espai científic europeu" basat en la cooperació i la coordinació dels esforços investigadors dels Estats. Cal dir que l'elecció d'aquesta via de cooperació suposa el rebuig d'una concepció basada en el desenvolupament de l'espai científic mitjançant l'elaboració de projectes puntuals en els diversos centres de recerca. El Centre Comú de Recerca i una acurada política de coordinació científica en un programa marc plurianual i programes específics basats en les grans línies assenyalades en el programa marc constitueixen els eixos instrumentals de la política científica comuna.

D'altra banda, cal ressaltar que l'acció científica de la Comunitat està oberta a la participació d'altres països europeus no comunitaris sempre que aquesta resulti més rendible dins l'objectiu d'aprofitament de les economies d'escala a nivell europeu. Aquest ha estat el cas, per exemple, de la col.laboració amb Suècia dins el programa COST per a la recerca en el camp de les fibres òptiques, comunicacions via satèl·lit i